

Un home com els altres

Ramon Pla i Arxé

Joseph Roth: *Job. Història d'un home senzill*. Traducció de Judith Vilar. L'avenç, 2012. 174 pàgines. 18 €

El *Job* de Joseph Roth és un text magnífic. M'ho sembla per tres raons: primer, per la qualitat d'un narrador com Roth, capaç de mantenir-nos pendents del que explica sense que, ni el que sembla previsible, ni el que sembla improbable, afebleixi la nostra curiositat. Llegim fascinats el relat, malgrat que no es tracti precisament d'una novel·la d'aventures, perquè la tensió no la creen tant els fets com la proximitat emocional amb els personatges que els viuen i que dota al relat d'una singular autenticitat. La segona raó de l'excel·lència d'aquest text és l'estil narratiu de Roth que Judith Vilar ha conservat —i potenciat— molt bé. Amb l'estil narratiu em refereixo, sobretot, a dues qüestions: a la manera com utilitza el punt de vista indirecte, és a dir, a la manera com el narrador ens introdueix en la perspectiva del personatge i ens explica una cosa tal com aquest la viu. I l'altre tret característic del seu estil és la de les descripcions construïdes a base de inacabables llistes, aproximadament sinonímiques, com, per exemple, aquella en què el personatge explica que, als Estats Units: «Els americans gaudien de bona salut, les americanes eren maques, l'esport era important; el temps, valuós; la pobresa, un vici; la riquesa, un mèrit; la virtut, la meitat de l'èxit; creure en un mateix, l'èxit sencer; el ball, higiènic; patinar, un deure; les obres de caritat, una inversió de capital; l'anarquisme, un delicte; els vaguistes, els enemics de la humanitat; els agitadors, aliats del dimoni; les màquines modernes, la benedicció del cel». Així és com Roth pot fer coincidir dues perspectives contradictòries: una caricatura despietada de la mentalitat americana i, alhora, una mirada ingènua i positiva per part del personatge d'aquesta mateixa realitat.

El tercer —i fonamental— mèrit de Roth és la manera com recrea el bíblic *Llibre de Job*, «l'obra cabdal, literàriament parlant, de l'Antic Testament» segons va escriure (1966) Salvador Espriu. Pròpiament, Roth no vol fer —i no fa— una paràfrasi del text bíblic. Perquè si a la Bíblia, Job és un home pròsper, en el text de Roth, Mendel —així es diu el protagonista— és un home vulgar —«temorós de Déu, i no gens extraordinari, un jueu normal i corrent»— al qual li passen les mateixes desgràcies que els hi podien passar als homes que, com ell, hagueren de sobreviure a la misèria, a dues guerres —la russo-japonesa (1904-1905)

i la primera guerra mundial (1914-1928)— i a l'emigració a Amèrica. Si a la Bíblia, Job reacciona amb còlera, aquí Mendel, tot i que també blasfema —«Déu és cruel [...] només li agrada anihilar els febles»; «s'arribava al barri italià per menjar porc i empipar Déu»— de fet, el que li passa és pitjor, perquè fa un procés que el du a la inculpció, a la inapetència i a la insensibilitat. Deixa, gairebé de ser un home. La manera com Roth descriu aquest personatge —i també els altres personatges, cal dir-ho— és certament extraordinària. La resolució del conflicte, d'altra banda, no és sobtada com en el text bíblic, sinó que aquí s'hi arriba en una impecable trama novel·lesca. L'efecte no és només la constatació —sapiencial— de la justícia divina, sinó l'alegria de veure feliç —o bastant feliç, si més no— un home bo. I si el lector reacciona como jo, es commourà.

El *Llibre de Job* ha atret, com es natural, molts escriptors. Entre els nostres, que jo recordi, Jacint Verdaguer (1908), Apel·les Mestres (1886), Francesc Pujols, que en feu una «traducció parafràstica» (1922), Josep M. López Picó (1948) i, és clar, Salvador Espriu. Però cal reconèixer que aquella figura troba en el *Job* de Joseph Roth (1930) una recreació extraordinària i emocionant.